

Asia: Maa- ja metsätalousministeriön kommenttipyyntö 258986 poronhoitolaissa säädetyn vahinkoja ja aitaamista koskevan riidanratkaisun uudistamisesta

Nykyisten kuntakohtaisten lautakuntien korvaaminen

Nykyisen poronhoitolain mukainen arviolautakuntatoiminta on mahdollistanut ammattitaidoltaan hyvin heterogeenisen toiminnan. Tämän toiminnan ammatillisen epätasaisuuden tuloksena arviolautakuntien toiminta ei ole saanut osakseen sellaista molempien osapuolten luottamusta, kuin sen tulisi nauttia. Ammatillisen osaamisen ja lautakuntien edustajien taustasidonnaisuuksien vuoksi päätökset ja niiden perusteet ovat vaihdelleet kunnittain hyvin paljon. Lautakunnan koostumukseen kuuluneet paikallisen maataloustuottajayhdistyksen ja paliskunnan edustajat painottavat edustamansa elinkeinon etuja, eivätkä siten ole riippumattomia asiantuntijoita näiden elinkeinon välisissä paikallisissa riitakysymyksissä. Vastaavasti usein arviolautakunnan puheenjohtajien substanssiosaaminen niin kohteen arvioinnin, kuin tapauksen lainmukaisuudenkin kannalta on usein vajavaista.

Edellä kuvatun perusteella esitetty luonnos poronhoitolain muuttamisesta niin, että nykyisen kaltaisesta arviolautakuntatoiminnasta luovutaan, on hyvin kannatettavaa.

Porovahinkolautakunnan kokoonpano ja nimittäminen, sekä kelpoisuusvaatimukset

Porovahinkoja tapahtuu poronhoitoalueella toistuvasti ja näiden vahinkojen arviointi tulisi hoitaa asiantuntevasti ja puolueettomasti. Toiminnan täytyy myös olla osaavaa, tasapuolista ja yhdenmukaista koko poronhoitoalueella. Arviotoiminnan osapuolina olevien elinkeinon näkökulmasta tulevaa porovahinkojen arviointia ja siinä käytettyä asiantuntemusta on kuitenkin syytä edelleen lähestyä kolmikantaisesta näkökulmasta. Tällöin arviotoiminnassa tulee huomioida lainsäädännöllinen asiantuntemus eli oikeudelliset perusteet sekä samalla kertaa myös maa- ja puutarhatalouden kuin myös porotalouden asiantuntemus.

Edellä esitetyn perusteella esitys yhden porovahinkolautakunnan nimeämisestä koko poronhoitoalueelle sisältäen oikeusoppineen puheenjohtajan ja riittävän määrän riippumattomia asiantuntijajäseniä on erittäin perusteltua riitojen tasapuolisen ratkaisun kannalta. Asiantuntijajäseniä tulisi olla lautakunnassa siten, että siinä on monipuolisesti edustettuna sekä maa- ja puutarhatalouden substanssiosaaminen että porotalouden asiantuntemus. Asiantuntijoiden pitää olla kuitenkin riippumattomia sekä maataloustuottajista että paliskunnista. Asiantuntijoiden perehdytys arviointityöhön on myös syytä huomioida.

Ehdotuksesta poiketen lautakunnan kokoonpanossa ja kokoontuessa nykyinen kolmikantamenettely olisi kuitenkin syytä säilyttää, jolloin katselmuksen tai kirjallisen käsittelyn suorittaisivat puheenjohtaja, sekä hänen lisäksi vähintään kaksi riippumatonta asiantuntijaa, joista toinen edustaa maa- ja puutarhatalouden ja toinen poronhoidon asiantuntemusta. Jotta lautakunnan toiminta ja sen tekemät päätökset olisivat oikeudenmukaisia, yhteneviä ja

tasapuolisia sekä perustuisivat todellisiin vahinkoihin. Lakiehdotuksessa esitettyä vahinkoasian käsittely- ja katselmusprosessia sekä niiden etenemistä tulisi vielä myös tarkentaa ja selkeyttää.

Lautakuntien tukipalvelut ja ajankäytön sekä kulujen korvaus

Lautakunnalla tulee olla tarvittaessa mahdollisuus hankkia erityisasiantuntijuutta arviotapauksen niin vaatiessa. Lautakunnan tulisi toimia kiinteästi paikallisen ELY-keskuksen tai tulevaisuudessa poronhoidosta vastaavan hallintoelimentoimintaan kytkettynä. Lautakunnan toiminnan ajankäytöstä ja kulukorvauksista tulisi jatkossa huolehtia ELY-keskuksen (tai vast.). ELY-keskus (tai vast.) sitten laskuttaa edelleen arviotoiminnan kulut lautakunnan päätöksen mukaisesti osapuolilta.

Muuta huomioitavaa

Arviotapauksissa huomio on kiinnittynyt toistuvasti kritiikkiin paliskuntien huonoon reagointiin maatilayrittäjien/muiden toimijoiden ilmoituksiin porojen vahingoista, tai poistamisesta luvattomalta alueelta. Toinen huomiota kiinnittänyt seikka on porovahinkoja ehkäisevien aitojen kirjava kunto.

Edellä kerrottu huomioiden, poronhoitolakiehdotukseen olisi lisättävä kohta dokumentaatiosta, kattaen maanomistajan ilmoittamismenettelyn paliskunnalle ja paliskunnan toiminnan ilmoituksen saannin jälkeen. Dokumentaatiosta on syytä säätää täsmällisesti, kuten kuka, kenelle ja miten dokumentaation tehdään. Arviotarkastuksen yhteydessä dokumentaatio tehdystä toiminnasta vahinkoa ennen on ensiarvoisen tärkeää.

Olisi harkittava lautakunnalle mahdollisuutta poronhoitolain määrittämien velvoitteiden laiminlyömisestä uhkasakon määrittämismahdollisuutta ja luvan myöntämiseen maanomistajalle velvoitteiden toimeenpanosta paliskunnan kustannuksella koskien niin porojen poistamista samoin kuin aitojen kunnostusta.

Lausunnon laatimiseen osallistuivat asiantuntijat Rauno Kuha, Antti Hannukkala ja Jouko Kumpula.

Helsingissä 17.12.2018

Eeva-Liisa Ryhänen
Johtaja, Luonnonvarat
Luonnonvarakeskus